

РАБОТНИКЪ

(LE TRAVAILLEUR)

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛЪ-ДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ.

ЦѢНА:

3 мѣс. 1 л. 25 ст., 6 м. 2 л. 50, 1 г. 5 л.

Въ странство: 7 лева.

Абонамента се предплаща.

10 стотинки всѣки номеръ

ВСИЧКО, ЩО СЕ ОТНАСЯ ДО ВѢСТНИКА, СЕ ИСПРАЩА

ДО РЕДАКТОРА Н. ХР. ГАБРОВСКИ.

ТЪРНОВО.

АБониранието става:

Търново, у редактора

и въ печатницата „Работникъ“

Тъй като на 1-й идущий Ноемврий истича първата годишнина на вѣстника ни, то казватъ тия г.г. абонати, които желаятъ да го получаватъ и презъ идущата година, но не сж си заплатили или доплатили абонамента за първата, да побързатъ да го внесатъ. Въ противенъ случай тѣ не ще получатъ втората годишнина отъ вѣстника.

АДМИНИСТРАЦИЯТА

Защо трѣбва да се сдружаватъ работниците.

На това питаніе дѣй много нѣтъ сме отговаряли въ колонитѣ на нашия вѣстникъ. Социалъ-демократическата партия, която се образува отъ най-съзнателната и най-енергичната частъ на българското работно население, още въ самото начало на своето сѣществувание си постави за задача да съединява и да организира работниците за економическа и политическа борба противъ тѣхнитѣ експлоататори. Като признава, че освобождението на работниците е дѣло на самитѣ работници, на тѣхнитѣ общи усилия, нашата партия се старай да ги организира не само въ името на тѣхнитѣ най-близки интереси и цѣли, но въ сѣщото време предъ видъ на самото имъ освобождение — социализмътъ. Тя туря ясно опредѣлени цѣли на работническитѣ сдружавания — разширява тѣхната економическа борба и съзнателно я насочва къмъ нейната главна цѣль — завоюването на политическата властъ. По тоя начинъ българската социалъ-демократическа партия, безъ да пренебрегва катандневнитѣ нужди и интереси на работниците и организираніето имъ въ дружества за борба, тя запазва бѣдливостта на движението, крайната му цѣль презъ цѣлото му развитіе, сирѣчь приготвя условията за сѣбждванието на социализмътъ.

И по това именно се отличаватъ социалъ-демократитѣ отъ другитѣ буржуазни партии. Така, напримѣръ, клерикалитѣ въ Белгия и въ Франция тѣй сѣщо се стараятъ да организиратъ работниците на чисто економическа почва, въ дружествата по занаятъ и въ голѣми работнически сѣюзи. И тѣ зацѣпаватъ най-близкитѣ имъ интереси, осно-

ваватъ „народни домове“ (Maisons des Peuples), борен на трудътъ, поддържатъ стачкитѣ. Но кой не знае, че цѣльта на тая полека партия е само да залъгва работниците съ временни подобрѣния и по тоя начинъ да ги отклонява отъ истинската, классово-политическата борба противъ сегашната обществена наредба?

Когато социалиститѣ най-напредъ захванаха да пропагандиратъ своитѣ идеи, работниците на всѣкъдѣ сж били съвѣтъ прости и неразвити. При все това, економическата необходимостъ ги накарала да се съединяватъ въ дружества за взаимно спомогание и за противодѣйствие на усилената експлоатация. Въ Англия работниците се организираха въ грамадни работнически сѣюзи (традъ-юниони), безъ намѣсата на социалиститѣ. Въ Швейцария се основа Грюглианския работнически сѣюзъ, който брой десетки хиляди членове, преди да се започне социалистическата пропаганда. Така е било на всѣкъдѣ.

И у насъ се основаха нѣколко работнически дружества за взаимно спомогание, като словослагателското, книгоиздателското, файтопджийското въ г. София и пр., безъ съдѣйствието на социалиститѣ. Такива дружества ще се основаватъ и за напредъ отъ самитѣ работници въ разнитѣ страни, но не трѣбва да се мисли, че тѣ сами по себе си скоро ще станатъ социалисти. Ако не имъ се проповѣдва социализма, ако не се развива тѣхното классово съзнание, ако тѣ не взематъ участие въ всѣкитѣ економически и политически борби съ своитѣ експлоататори, работниците, макаръ и организирани въ дружества и сѣюзи, дълго време още ще се задоволяватъ съ нищожнитѣ подобрѣния, които имъ правятъ господаритѣ, безъ да помислятъ за свойто пълно освобождение.

Щомъ това е тѣй, нѣта се, можемъ ли и трѣбва ли ний, социалиститѣ, съзнателно да повторимъ безсъзнателнитѣ грѣшки на работническото движение отъ 50 — 60 години насамъ?

Може ли да се каже, че и у насъ борбата на работниците ще премине точно презъ сѣщитѣ фази на развитието, презъ които е преминала борбата, напр., на английскитѣ или даже на германскитѣ работ-

ници? Нима е необходимо и нашиятѣ работници да сѣлутатъ 50—60 години въ мъглата: да се сдружаватъ най-напредъ съ цѣль за взаимно спомогание само на своитѣ членове, послѣ за борба противъ господаритѣ за противодѣйствие на експлоатацията (намаляване работния денъ и увеличаване работната заплата и пр.), но не и противъ самия источникъ на експлоатацията — наемния трудъ, да вѣрватъ на политическитѣ обѣщания на буржуазнитѣ партии, които ги водятъ за носа въ изборитѣ, да избиратъ за представители на своитѣ интереси въ Народнитѣ Сѣбрания, Градскитѣ и Окрѣжнитѣ Сѣвѣти своитѣ експлоататори и най-сѣтъ сѣдѣ тия горчиви заблужденија да намѣрятъ спасението си въ редовитѣ на социалъ-демократическитѣ партии?!

Напротивъ, ний мислимъ, че историческия пътъ на работническото движение у насъ ще бѣде много по-късъ, ще се премине съ много по-голямъ стѣпки и въ по-скоро време, отколкото въ другитѣ страни. Ний се намираме подъ могъщото влияние на най-новото международно работническо социалистическо движение, което ни принуждава да приемемъ неговитѣ начини на организация и сѣдѣства за борба.

А какъ социалиститѣ въ другитѣ капиталистически страни организиратъ работниците? Тѣ ги организиратъ не въ името само на тѣхнитѣ най-близки интереси, както правятъ, напр., белгийскитѣ клерикали, не само за чисто економическа борба съ господаритѣ, както едно време се организираха старитѣ работнически сѣюзи (традъ-юнионитѣ) въ Англия. Това е стария пѣсенъ, който и до днесъ пѣятъ преспивачитѣ на работническата класа.

Убѣденитѣ социалъ-демократи съвѣтватъ на работниците да се сдружаватъ, помагатъ имъ да се организиратъ въ дружества и най-главно въ сѣюзи самостоятелни партии и преди всѣчко само въ името на классово-политическата борба за тържеството на тѣхната освободителна идея — социализмътъ. Само классовото политическо сѣюзи може да направи економическитѣ организации на работниците силни и неустраними въ борбата съ

жуазията. Само организираната политическа борба може да имъ даде побѣда.

Тѣзи е послѣдната дума на воинствуващия социализмъ. Цюрихския Конгресъ сѣвѣти тържественно тая истина, като прие още въ първото си засѣданіе за правило да се приематъ за делегати на Конгреса само ония групи и организации, които признаватъ политическото дѣйствие (action politique). А ония, които не признаватъ политическата борба или я считатъ за несовременна, за тѣхъ нѣма мѣсто въ Конгреса.

Българската социалъ-демократическа партия, като се придържа строго о началата на научния социализмъ и рѣшенията на международнитѣ работнически социалистически Конгреси, като взема предъ видъ, че нашата Конституция дава изборително право на всѣки гражданинъ, които сж длъжни да го упражняватъ, съвѣтства на нашиятѣ работници да се сдружаватъ, да образуватъ въ разнитѣ градове занаятчийски сѣюзи за економическа и политическа борба въ името на своитѣ най-близки и най-крайни искания, които сж изказани въ програмата на партията. Тѣ ставатъ най-силни, когато се присѣдинятъ къмъ партията и взематъ участие въ всѣкитѣ освободителни борби на трудътъ съ капитала.

Н. Габровски

Имаме ли нужда отъ законъ за покровителство на работниците?

(продължение)

Въ сѣщото нещастно положение се намира и дѣтския трудъ. Азъ съмъ сѣщѣла изъ Пловдивъ дѣца отъ 6—10 годишна възраст, съ испити и желти лица, да работятъ въ тютюневата фабрика на Ставридисъ ежедневно по 10 — 11 часа съ заплата отъ 25 — 50 ст. А като се вземе предъ видъ, че още въ 1891 г. у насъ е имало 105 такива фабрики съ 1652 работника, въ които, както е извѣстно работятъ повече дѣца, картината става още по-грозна. „Печатницата на Вълкова прилича по скоро на дѣтска забавачница“, пише в. „Другаръ“. Азъ нѣмамъ точни данни на ръка, за да покажа цѣлото количество на дѣцата, които работятъ изъ фабричитѣ, отдѣлнитѣ занаятчийници, слуги и пр., по

въ всякой случай тѣхното число трѣб-
ва да достига до една доста почетна
цифра. И, ако вървимъ така, ний въ
скоро време ще добиемъ едно съвѣт-
слабо и изродено поколение. Освѣт-
това, чрезъ новия законъ за пародно-
то просвѣщение у насъ се прокара
ужъ шестъ-годишното задължително у-
чение, но нека бѣде извѣстно, че този
членъ отъ закона ще остане за вѣща-
ги мъртва буква, ако не се запрети
дѣтския трудъ по фабриктѣ. Нека за-
бѣлимъ, че въ всички европейски
държави, почти безъ изключение, ра-
ботенето на дѣцата по фабриктѣ и
други промишлени заведеия е запре-
тено до десетъ годишната имъ възраст.
Въ нѣкои държави, както, напр., въ
Германия, Швейцария, Австрия, Шве-
ция, Норвегия, Холандия, Бельгия това
запрещение достига до 12-та година.
Въ останалитѣ държави работенето
на дѣца отъ 10—12 година е нама-
лено на 5 до 6—6½ часа на день.
— При това, отсъствието на все-
къкъ контролъ и нѣманието у насъ
фабрични инспектори е направило па-
нитѣ фабриканти пълни господари на
положенето, които нищо не стѣснява.
Произволитѣ имъ, грубитѣ и безцер-
монни обноски съ работницитѣ, пере-
довни и редки плащания и др. т. сж
твърдѣ обикновенни нѣща. А за да
се види каква важна роль могатъ да
играйтъ тѣзи инспектори при съвѣтно
и честно изпълнение на длъжноститѣ
си и до каква ачностъ достигатъ ка-
питалиститѣ при своето ламтенне за
печала, нека ми бѣде позволено да
направя тукъ едно малко отстъпление
и приведа слѣдующия примѣръ. Въ
Австрия, дѣто има вече фабриченъ за-
конъ, Брюниерскія инспекторъ въ про-
дължение на една година между 189
притежатели на разни промишлени
заведения намѣрилъ 336 нарушения
на закона, безъ да смѣта многочислен-
нитѣ други случаи, дѣто работата се
ограничила само съ едно напомнюва-
ние на притежателитѣ да отстранятъ
нарушенията *). Пакъ тамъ иметството,
което е патоварено съ надзираването
за точното пеньление на закона, въ
1892 г. констатирало 545 разни на-
рушения **). И това става въ Австрия,
дѣто има вече специални закони. А
капитала е на всекъждѣ еднаково ла-
комъ и горко на тѣзи, които се на-
миратъ подъ неговата безконтролна
власть! Тукъ той се явява вече алченъ,
жестокъ до кръвожадность и никакви
морални и човѣшки чувства не сж въ
състояние да го спратъ. Единственна-
та му цѣль е да истощава, да граби

*) Глед. „Neue Zeit“, 1893 г., стр. 583.
**) Слѣщо.

и тѣсѣтѣ. Тримата души ранени въ
Габрово „откарали въ безпаметство въ
болницата“. И мислятъ ли нашитѣ
буржуа какво значатъ тѣзи трима ду-
ши за тѣхнитѣ домашни?

И така, отъ всичко горѣизложено
става ясно, че работницитѣ у насъ
се намиратъ въ твърдѣ окаяно поло-
жение. Използувани отъ тѣхната без-
помощностъ, капиталиститѣ ги експо-
латиратъ жестоко, а когато по една или
друга причина станатъ вече негодни
за работа, тѣ ги искхирлятъ на вѣтъ
и прибиратъ други. Безмърна и силна
експлоатация, продължителенъ трудъ,
притесняване жени и дѣца выѣсто
възрастни мъже, осакативания, уни-
жения, гладъ, нещастия, мизерия, про-
изволи отъ страна на капиталиститѣ,
безпомощностъ и пр. — такава е въ-
общи черги картината, която предста-
вляватъ днесъ нашитѣ работници. А
тога не може и не трѣбва да се про-
дължава за дълго. Трѣбва да се по-
добри поне отчасти този тежковенъ жи-
вотъ.

Нуждата отъ законъ за покровител-
ство на фабричнитѣ работници е на-
лъжаща.

Време е вече да се освободимъ отъ
онова самооболчение и да престанемъ
да мислимъ, че е възможно да се въз-
обнови прежната самостоятелностъ на
занаятчиитѣ. Това не върва, ако се
сжди по неговитѣ дѣйствия, и самото
правителство. Старитѣ занаяти ще про-
дължаватъ да угасватъ съ сжщата ни-
тенсивностъ, съ каквата напредва ма-
шинното производство, и никакви уси-
лия не ще бѣдатъ въ състояние да
спратъ тѣхния упадѣкъ. Стига вече
и това говорене и пасѣнски надъ
работницитѣ и твърденне, че въ насъ
нѣма пролетариатъ. Сжщесовуването
на толкова предели, тѣкащи и тю-
товски фабрики, печатници, почватата
рабoтoтa на минитѣ, непосилната
експлоатация на хиляди семейства вънъ
отъ фабриктѣ е достатъчно основание
за изработването и възвеждането на
законъ, съ който да се опредѣлитъ и
ограничатъ работнитѣ часове, да се
запрети дѣтския трудъ до 12-та годи-
на, да се назначатъ фабрични инспек-
тори, да се усигори живота на инва-
лиднитѣ работници и пр.

И този именно трѣбва да бѣде ло-
зунгътъ на нашитѣ работници за сега
въ борбата съ капиталиститѣ. Тѣзи
сж първитѣ и необходими искания,
които трѣбва да се поставятъ срѣщу
експлоататоритѣ на труда, като необ-
ходимо условие за една успѣшна по-
нататѣшна економическа борба. Но
тѣзи искания трѣбва да излѣзатъ пакъ
отъ работницитѣ. Буржуазнитѣ наши

представители знаятъ всичко, но за-
тѣзи работи нѣма никога да се под-
сѣтитъ и замислитъ. За това ний под-
каваме работницитѣ да повдигнатъ отъ
поео свои гласъ и да подадатъ отъ
всекъждѣ колективни заявления до пред-
стоящото Народно Собрание, съ които
да поискатъ изработването на единъ
подобенъ законъ. Тѣ не бѣдоха чести-
ти да испратятъ въ камарата свой
представитель за защита на тѣхнитѣ
интереси, нека сега поне по този на-
чинъ искажатъ своитѣ желанія. Какъ
ще постѣпи Народното Собрание въ
тоя случай, пакъ е неизвѣстно, но ако
се съгласи, то ще бѣде единъ значи-
теленъ придобивъ на работницитѣ по-
пяти на тѣхното економическо освобо-
ждение. Въ противенъ случай то ще
покаже още единъ пътъ, че, като пред-
ставитель на буржуазията, нему сж
мили интереситѣ само на тѣзи послѣд-
ната класа и че пролетариата нѣма
какво повече да очаква отъ него. И
най-скептичитѣ работници ще разбе-
ратъ тогава, че единствениятъ тѣхно
спасение остава въ сдружаванята,
сплояването имъ въ една силна и
могъща партия и централизиранието
имъ около социалиститѣ; че за тѣхъ
не остава никакво друго срѣдство, о-
сѣнитъ да се организиратъ, да си по-
дадатъ всички братски ръка и чрезъ
явната честна и самостоятелна поли-
тическа борба да истикатъ буржуазия-
та изъ Народното Собрание, както
правятъ тѣхнитѣ западни брати, и по
този начинъ да сжкпатъ тежкия еко-
номически яремъ отъ своитѣ плещи.

Елена.

— о —
Една година затворъ и хиляда лева глоба.

На 27 Септември въ Търновскій Окр.
Сждъ се разглежда и рѣши дѣлото, заве-
дено отъ Ив. Халачовъ противъ нашия
другаръ Димитръ Димитровъ, за телеграм-
мата, отправена отъ послѣдния до Княза,
съ която се оплакалъ, че е битъ отъ тѣл-
пата на Халачова въ денитѣ на изборитѣ
на 18 Юний. Понеже тази телеграмма е
помѣстена въ в. „Работникъ“ съ подписъ
Димитровъ, г. Халачовъ бѣше далъ най-
напредъ подъ сѣлъ Стефанъ Димитровъ,
послѣ редактора Н. Габровски и най-сетѣ
устно привлече Димитра Димитровъ. Тѣй
щото по едно дѣяние, на което автора е
извѣстенъ, теглятъ се да отговарятъ три-
ма обвинени!

Донуца ли се такава нѣщо отъ нашитѣ
закони? Срѣща ли се такава практика въ
историята на нашитѣ или на другитѣ е-
вропейски сѣдилища? Не! никѣдъ и ни-
кога! Гдѣ остава принципътъ, че всеки
трѣбва да отговори само за своитѣ грѣ-
хове, а не и за чуждитѣ? Да, таквъ
принципъ сжществува въ правото и въ
практиката на всички сѣдилища въ свѣта,
но не и въ главата на г. Халачова, въ
която всичко друго има, но не и принци-

ни. Той искаше съ единъ ударъ да удари
нѣколко заеца, да осѣди трима социали-
сти, но не сполучи. Сждъ като заплети
и оложпи дѣлото до невѣроятностъ, бла-
годарение на своитѣ адвокатски неврѣ-
жество и бесилна злоба противъ социали-
ститѣ, г. Халачовъ бѣде принуденъ еднѣмъ
въ четвъртото, послѣдното, заседание на
сжда да си оттегли обвинението отъ Ст.
Димитровъ и Н. Габровски, когато вече
стана смѣшенъ, и да сжди само Д. Дими-
тровъ. Сждътъ прекрати дѣлото по отпо-
шение къмъ двамата обвинени.

Въ послѣдното заседание дѣлото се раз-
глежда по сжществу. Д. Димитровъ имаше
за защитници адвокатитѣ Габровски и Пи-
саревъ. Понеже въ дѣлото нѣмаше ника-
ва писмена тѣжба отъ г. Халачова за
привличането на Димитра Димитровъ подъ
сждъ, то г. Писаревъ на законно основа-
ние помоли настоятелно Сжда да прекрати
дѣлото като неоснователно. Но Сждътъ
остави този въпросъ да разрѣшава най-
подиръ по сжществу на дѣлото, когато
въ сжщностъ най-напредъ този въпросъ
трѣбваше да се разрѣши, защото щомъ
нѣма тѣжба, не може да има дѣло и ни-
какви дебати по сжществу не могатъ
ставатъ.

За доказателство, че г. Халачовъ е ор-
ганизаторъ на тѣлната, която е била Д.
митрова, представиха се на Сждътъ пре-
писи отъ тѣжбитѣ, съ които сж заведени
углавни дѣла отъ Никола Цаневъ, Н. Га-
бровски, М. Писаревъ, Д. Димитровъ про-
тивъ Ив. Халачевъ предъ Окр. Сждъ и
защитницитѣ настояваха да се спре това
дѣло по печата до като се разгледатъ го-
рѣномѣнатитѣ углавни дѣла. Защото, ако
се докаже, че Ив. Халачовъ е ималъ тѣл-
па, която е била гражданитѣ въ време
на изборитѣ на 18 Юний, тогава писмото
въ телеграммата не е клѣвета и Д. Ди-
митровъ е искажалъ публично една истина,
за която не трѣбва да бѣде осѣденъ. Въ
противенъ случай правосѣдното не се трѣ-
ри въ най-големо противорѣчие. Въ слѣ-
чай че се осѣди г. Ив. Халачовъ като
подготвителъ и подстрѣкатель на тѣл-
та, тогава ще трѣбва да се унищожи при-
сѣдата, издадена противъ Д. Димитровъ
като незаконна.

Освѣтѣ това защитата, за подкрѣпелни
на своитѣ доказателства, представи на С-
да една телеграмма, отправена отъ наби-
ната на Държавния Глава до Д. Димитровъ,
съ която му отговаря, че е взето въ ви-
нимание оплакването му и е испратено до
Министра на Вътрѣшнитѣ Дѣла за из-
слѣдование. Тази телеграмма е отъ много
големо значение за правилното рѣшение
на дѣлото, но Сждътъ не уважи искане-
то на защитата да се спре това дѣло до
като се представи удостоверение, че е
почнато слѣдствие противъ Ив. Халачовъ
по заповѣдъ на Държавния Глава.

(слюда)

РАПОРТЪ

за

дѣятелността на Гор.-Орѣховската соци-
аль-демократическа дружина презъ
боритѣ на 5-й Септември.

Прѣдъ изборитѣ.

Прѣзъ 5 празнични дни предъ изборитѣ
наредъ въ клуба на дружината ни имаше

РАБОТНИЧЕСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ.

(воленъ преводъ отъ полски)
отъ В. А. Каловъ.

(продължение)

Ами какво нѣкъ да прави дребния занаятчи,
който самичкъ искаръва стоки съ малкъ рѣченъ
инструментъ (орѣдие, такъмъ, алятъ), безъ капиталъ,
безъ машини, безъ фирма, който за цѣль мѣсецъ
едва въ изработва, толкова, колкото искаръва едрия
фабрикантъ за единъ часъ?.. Той нѣма да намѣри
никакви продавачи, или пъкъ ако ги намѣри, то
трѣбва да продаде стокитѣ си тѣй ефтно, както и
едрия промишленникъ, който го куктурира. Фали-
ментото го чака днесъ или утрѣ...

Ний имаме много примѣри отъ такова фали-
ране на дребни собственици, майстори, дюклядни,
причинено отъ конкуренцията на едритѣ промиш-
ленници, които понизяватъ цѣнитѣ на стокитѣ и
привличатъ къмъ себе си всички купувачи. Вижте,
например, какво сж станали прѣдачнитѣ, такачитѣ,
гайтанджитѣ и др. занаятчи въ Сливенъ, Габрово,

Трѣвна и др., гдѣто сж отворени шалчени фабрики.
Тѣ сж простижа съ своитѣ дюкли и вѣззоха въ
чуждитѣ фабрики или пъкъ работятъ въ клѣци на
пърче за смѣта на фабрикантитѣ. Въ цѣля Вѣл-
гариѣ става сжщото: дребнитѣ занаятчи провадатъ
и искаръванието стоки на едро се равниа.

И така: конкуренцията на едритѣ капита-
листи на пазаръ съсипва осикси дребни промиш-
ленници и занаятчиитѣ, които изгубватъ орѣдните
си и ставатъ наемни работници. Дѣто по-предъ
имаше сто малки собственици, сега има десетъ
големъ. Другитѣ сж пронадали и имота имъ е
влѣзалъ въ рѣцѣтъ на на едритѣ прѣдприемачи.
Капиталитѣ, които по преди бѣха иманне на сто
души, сега сж само на десетъ.

Капиталитѣ се патрупватъ все въ по-малко
рѣцѣ. Народътъ все повече осиромашава, а капи-
талиститѣ все повече забогатяватъ. Ако свѣтътъ
вървѣше все така, той ще дойде до тамъ, че нѣ-
колко богатни ще иматъ всичко, а всички народи
въ свѣта нѣма да иматъ нищо. Та и сега не сме
дипъ далечъ отъ туй.

Капиталиститѣ, като добиха свобода, като
заграбиха властѣта въ рѣцѣтъ сж, царуватъ сега

надъ цѣлия свѣтъ. Отъ една страна тѣ прадѣтъ
труда на работника, печелятъ и патрупватъ капи-
тали. А отъ друга—тѣ куктуриратъ на пазарѣ
занаятчиитѣ, съ дребнитѣ собственици,—ограватъ
имъ имуществата и ставатъ тѣхни господари.

Оголѣнитѣ занаятчи ставатъ пролетарии,
хора, които нѣматъ нищичко, а само работническа
сила, които тѣ продаватъ на своитѣ побѣдителъ,
на едритѣ капиталисти.

Такова оголване го има навсекъждѣ. Българ-
ския занаятчи знае неговата сладостъ.

Сжщото става и въ земледѣлното.
Селскитѣ чорбаджии, чифликчиитѣ съсипватъ
куктуриратъ сж дребнитѣ земледѣлци, селенитѣ.
Едритѣ землевладѣлци обработватъ широки полета,
съ машини, тѣмъ излиза много ефтно, затова тѣ
искаръватъ на пазарѣ много жита, понизяватъ цѣната
и селенитѣ немогутъ да си продадатъ своето жито.
Пъкъ отъ друга страна, разносчитѣ на държаната
растѣтъ, тѣ притосаря селенитѣ съ данаци, тѣ
принудени да взематъ подъ лихва и гледатъ,
тѣ до унитѣ сж се заробили на лихваритѣ и на
селскитѣ чорбаджии. Капиталиститѣ имъ отнематъ
земята и ги патрупватъ. Всекий день броя на огра-

сборили, които се посещаваха от стотина повече граждани. В тия сборища се говори главно върху градеко-общинската програма на нашата партия; показа се на ползлив. Ето може да принесе на градът един социалистически градеки съвет и всекога рѣшитѣ на нашитѣ другари биваха изслушвани съ интересъ и внимание. Пренасянето, които съ водѣха между насъ и противникитѣ ни послужиха да нехвърляме отъ главитѣ на мнозина кривитѣ понятия за социализма.

На 31-й Августъ вечерта, дружината ни се събра на извънредно заседание, въ което присъствуваха 32 души. Въ това заседание ний рѣшихме да гласуваме отъ дѣлно, безъ да влизаме въ компромиси, като избрахме 12 души изъ нашитѣ другари за които да гласуваме, на които поставихме кандидатуритѣ, и четирима за избирателенъ комитетъ, на който се прѣстави правото да работи отъ името на дружинитѣ предъ и въ денитѣ на изборитѣ, както намѣри за добръ, споредъ обстоятелствата и да приготи бюлетинитѣ. Други денъ, на 1-й Септемврий, разсвяхме манифестъ, който мнозина поощавахме съ въхвщение. Тоя пътъ ний ни хули и клѣвети не смѣха да говорятъ шитѣ противници противъ исканията ни манифеста, защото въ града ни имаше въ партия: Момчиловъ и Рибаревъ, които междаха да съ еднакъо силни и единитѣ другитѣ, съ бояха да не се присѣднатъ къмъ единитѣ или другитѣ, та вършеа покрай насъ за коалиция. Двѣтѣ тия ртии, каквито съ въобще буржоазнитѣ ртии въ насъ, не изаѣзоха съ никаква програма предъ гражданитѣ, тѣ съ партии, които принципитѣ съ личнитѣ интереси, партии, които за да живѣятъ трѣбва да гласува. Ето защо именно ги е срамъ да кажатъ какво ще правятъ като дойдатъ на властъ.

На 2-й Септемврий вечерта ни покана присъствуваха въ събрания на Рибаревитѣ хора, които съ тоже правителствена фракция. Тѣ ни поканиха да се съеденимъ съ тѣхъ за изборитѣ и да покажемъ на двама или трима наши кандидати, които въ вѣнчавъ въ тѣхнитѣ бюлетини, та да гласуваме заедно. Съгласно рѣшението си ний имъ отказахме по причина, че ний работимъ за прокарването на програма, всички на които съ право иротивоположни на тѣхнитѣ интереси; че ако отъ сега почнемъ да правимъ компромиси, когато нашата партия се намира въ борба съ буржуазната за да прояви своята физиопония, ще се отрази лошо за бѣднѣщето ни, а сега ще изгубимъ значението си като самостоятелна партия. Съгласихме се да изберемъ и отъ нашитѣ и отъ тѣхнитѣ, заедно 4 души за допълнение на борото, което разбра се не е никакъвъ компромисъ.

На 4-й сѣдѣ обѣдъ допълнихме бюлетинитѣ си съ още двама кандидати и раздадохме до 200 и повече бюлетини.

Въ денѣтъ на изборитѣ.

Два часа преди съзвучание момчиловитѣ хора, раздѣлени на групи по махали нахаква съмнуванието и щомъ се съзори, захлопаха по портитѣ и дюкениитѣ да будятъ гражданитѣ: кои съ убѣждения, кои съ заплашвания, кои пъкъ най-сетне съ напивание за смѣтка на партията, повличаха къмъ мѣстото на избора, който бѣше опредѣленъ да стане въ общинското управление. Общанията за служби тѣи ефено

се раздаваха предъ и въ денѣтъ на изборитѣ. Щото сега за хатѣра на Рибаревитѣ общинари, трѣбна да раздѣлятъ княжеството още на ябълко околии, та да има мѣсто за новитѣ кандидатъ-президенти за чиновини въ нашия градъ или пъкъ въ Рибаревитѣ на всеко купине трѣбна да поставятъ по ябълко разнообрази голѣмици.

Въ 8 часа се откри бюрото отъ председателя Н. Момчиловъ, който като каза защо се свикватъ гражданитѣ тукъ, покани ги да избератъ допълнителни членове за въ бюрото. Подъ влиянието на заплашванията, Рибаревата фракция се отгъгли, като останаха нѣкои отъ тѣхъ и ний социалиститѣ. Момчиловата фракция дошлин бюрото и не се забави да го заобиколи, като обрачъ, така щото за да може единъ избирателъ да иде до кутинитѣ трѣбна да притърши подсмиванията, руганията, ако избиратели е отъ друга фракция; разгърсваха му джобовѣтѣ, даваха му отъ своитѣ бюлетини и го изгласваха предъ кутинитѣ, гдѣто горкии избирателъ изнасилень отъ „свободнитѣ избори“ правеше туй каквото му диктуваха наоколо. Велѣствие на туй мнозина отъ нашитѣ другари социалисти прѣдпочетоха да не гласуватъ отъ колкото по такавъ начинъ да се подиграватъ съ гражданскитѣ имъ права.

Два часа послѣ почването на гласуванетоъ почнаха да се ливчатъ при бюрото за да гласуватъ и нашитѣ, но оказа се, че мнозина на възраст отъ 23 — 35 години, които съ гласували въ миналитѣ избори, не бѣа записани въ избирателния списѣкъ. Въ продължение на 15 минути 9 души отъ нашитѣ върнаха единъ по единъ други, като незаписани, а вечерта се оказаха 120 избиратели незаписани, отъ които 34 наши, а останалитѣ повечето отъ Момчиловата фракция. Какво е искалъ да направи съ тази игра вѣтлн ний Кметъ, Рибаревъ, е живо, но и съ това той не можъ да спечели избора, само погречи на най-смѣлитѣ отъ нашитѣ да гласуватъ. При все това, Момчиловъ пакъ спечели избора.

При отварянето на кутинитѣ останаха се само 5 наши гласа. Дали само толкова съ били подадени е въпросъ; но важното е не колко гласа сме получили, а това, че въ тии избори самитѣ ни противници ни признаха за сила. Тѣ видяха, че ний сме около 100-на, и за това толкова се плашаха отъ насъ. Ако не бѣше играта съ избирателния списѣкъ, непременно щѣхме да получимъ най-малко отъ 30—40, бѣвъ да смѣтаме тии, които още състрѣтѣта се отеглиха и перачиха да гласуватъ.

Ако сега противникитѣ ни намиратъ хора, които да водятъ за носа прѣзъ време на изборитѣ, то сѣдѣ малко време нече намѣрятъ вече такива, защото нашето работно население, економическото положение на което става все по-лошо и по-лошо, ще почне да разбира интереситѣ си, а и отъ друга страна, нашитѣ другари не ще стоятъ съ сѣгнати рацѣ. Отъ сега нататѣкъ намъ предстои трудъ, предстои ни да почнемъ събужданieto на нашитѣ работници. Ний отъ сега нататѣкъ ний единъ произволно едно паслие не ще оставимъ, безъ да го разяснимъ, безъ да го експлоатираме въ въ наша полза. Ний ще викаме нашитѣ събратии по положение: гладнитѣ, голитѣ, опсирателнитѣ и всѣкии, които страдатъ

отъ днешния капиталистически строй. Ний обясняваме и ще обясняваме на нашитѣ другари по страдание причината на тѣхното лошо положение, гдѣ е именно злато какъ може то изядо да се примахне въ недѣлчно бѣдѣще, когато всичко честнѣ, идеално и благородно, понѣмни нашитѣ редове и тогава у насъ ще съществуватъ официално двѣ партии — партията на тѣзи, които работятъ и мислятъ и партията на тѣзи, които живѣятъ отъ трудитѣ на първитѣ, партията на експлоатиратитѣ и на експлоататоритѣ, българската-социалъ демократическа партия и буржуазната партия.

Да живѣе международния социализмъ, почитатели на човѣшкото щастие и прогресъ! Да живѣе классовата борба на работниците!

За избирателния комитетъ:

Хр. Станчевъ

РАПОРТЪ

за

дѣятелността на Търновската социалъ-демократическа дружина презъ изборитѣ на 5 Септемврий т. г.

I предъ изборитѣ.

(продължение)

Освѣтъ тѣзи заплашвания и заканвания къмъ нашитѣ другари отъ страна на патристичнитѣ сопдажи, нѣколко дѣни предъ изборитѣ се извършиха нѣколко побой върху нашитѣ другари. На смръкване, една вечеръ въ Работнически клубъ, прочутии бабантии Гайдата е нанесълъ съ нѣколко плѣсници побой на кафеждията, а така сѣщо на единъ отъ присѣствующитѣ се е заканвалъ, че ще ги избие, като е показвалъ на револвера си и псувалъ на дѣво и дѣсно. Сѣдѣ тоа сѣщия тоя побойникъ една вечеръ е билъ съ желѣзенъ бастунъ гражданина П. Каневъ. Като се гледане на тѣзи побой, върване се, че и прѣзъ тѣзи избори Търновскитѣ граждани ще бѣдатъ бити и гонени, както и при миналитѣ отъ нѣколко разбойници. Това задава голѣмъ страхъ на гражданитѣ, като произвеждаше въ тѣхъ именно такива чувства, каквито се гонѣха чрѣзъ подобни срдѣства. И на върнокартината на миналитѣ избори би се повторила и сега на 5-й Септемврий ако не бѣше се случило едно обстоятелство, което побърка на тукашнитѣ бабанти да упражнятъ своята зверщина.

Въ падвечерното на изборитѣ въ града ни пристигнаха г. г. Стамболовъ и Слаковъ. Както казватъ, тѣ дошли да примирятъ двѣтѣ фракции отъ народно-либералната партия, които прѣди изборитѣ бѣха се екарали. По както се оказа по послѣ, г. г. министритѣ не можаха да устѣятъ въ намѣренieto си. Водителитѣ на двѣтѣ фракции продължаваха да водятъ борба по между си до самитѣ избори, отъ които еднача изаѣзе побѣдителъ, като напесе по такъвъ начинъ върху си гиѣватъ на г. Стамболова, който остана въ недоволенъ отъ избора. Съ пристигането на министритѣ въ града ни, прекратиха се и побойтѣ. Всичко подиръ това до денѣтъ на изборитѣ върѣше мирно и тихо.

Въ сѣботата на 4-й Септемврий се разпрѣснаха манифеститѣ и бюлетинитѣ изъ града. Забѣжитѣ манифести и тозипѣтъ ний постигна злата участъ — нѣкои отъ тѣхъ

бѣа раскжсани отъ разярепитѣ сопдажи, на които тѣ бѣа като трѣтъ въ очитѣ нѣтъ. Неможене да се говори за никаква гъримотъ на убѣждения и вървания. Народнѣ-либералитѣ употребяватъ всички честни и нечестни срдѣства, законни и беззаконни срдѣства, само и само да не отпуснатъ нито една утѣхѣнение отъ рацѣтѣ си. Тѣзи срдѣства съ възведени въ система, която на всекъдѣ изъ насъ се практикува. Тихата, мирната, законната пропаганда и агитация за избѣтени некашии и стрѣмления, противни интереси, е отропа, противъ която тѣ съ опалчватъ съ каквото могатъ. Въ таквѣ полжение се намира всека една партия, когато ти изгубва съчувствието и довѣрието на народа, когато ти нѣма на какво да се опира. И въ тази именно предсмъртна агония нашата либерална партия се лови за сламки за да се подкрѣпи. Ето защо ний бѣхме и сме както въ миналитѣ, тѣи и въ сегашнитѣ избори, свидѣтели на много ниски и беззаконни дѣйствиия.

Обаче, отъ пастроенieto на гражданитѣ се виждаше, че тѣ по се интересуватъ отъ градскитѣ избори, че тѣ по-голѣмо внимание обръщатъ на градскитѣ си съвѣтници, като хора, които по-близо стоятъ до тѣхъ и отъ които зависи добрии върване на градскитѣ имъ работи, за това тѣи по-серiously се приготвяха да участваватъ въ тѣхъ. Виждаше се, че тѣ въ тѣзи избори не ще оставятъ нѣколкото нехранимайковци да си играятъ съ тѣхъ, съ тѣхния животъ и здравие, както това стана презъ изборитѣ за пародни представители. Говорѣше се даже, че гражданитѣ си били съставили своя независима листа отъ свои съзнаватчи, хора независими, които, между другитѣ двѣ, би имала шапсоне на сполука. Всички очакваха утѣшния денъ.

II. Въ денѣтъ на изборитѣ.

Въ недѣли на 5 Септемврий, сѣмвало се още не сѣмвало, въ 8 часа сутринѣта, когато още не бѣше пристигнало голѣмото множество избиратели въ изборното мѣсто, избирателното бюро бѣ избрано и чакане по мѣстата си. Кой е избралъ това бюро? Отъ кого е то допълнено? На тѣзи въпроси могатъ да отговорятъ само тии гонсѣда, които осѣмнаха при мѣстото на изборитѣ, и още градскитѣ метачи, които павѣрно сутринѣта съ причистили корридора на втори етажъ отъ полицейското здание, гдѣто се извършватъ изборитѣ въ нашия градъ. Още отъ самото начало се започнаха закононарушенията. Споредъ избирателния законъ, избора трѣбна да се започва въ 9 часа сутринѣта съ избирание избирателно бюро, което отваря и показва на избирателитѣ избирателнитѣ кутини, слѣдъ което се започва гласуването. Нищо такова не стана тукъ, и то павѣрно по тая причина, че тукашнитѣ избиратели съ можали да се довѣрватъ на пригответилото се вече за работа избир. бюро.

Чакъ въ 9 1/2 частътъ гражданитѣ отъ разнитѣ краища на града на тѣлни на тѣлни започнаха да отиватъ къмъ изборното мѣсто, като приминаваха чрѣзъ разни митарства до като стигнатъ на опредѣленото мѣсто. За за забѣлзване е обаче този фактъ, че при тии избори гражданитѣ се отнесоха съ много по-голѣмъ интересъ и готовность отъ колкото въ миналитѣ. Отсѣмнето на тѣлни и побойна погн звали на гражданитѣ да упражнятъ по

бенитѣ земледѣлци расте. Какво да правятъ? Остава имъ само работната сила. Тѣ я продаватъ и ставатъ надничари, наемнѣ пролетаритѣ.

И въ търговията става сѣщото. Дрѣвнитѣ доканджии не могатъ да конкуриратъ съ едритѣ търговци, голѣмитѣ магазинъ гѣлатъ малкитѣ.

Прѣминаването на капиталитѣ изъ по-малко рацѣ, натрупването имъ у нѣколко промишленници и землевладѣлци и ограбването на дрѣвни собственици се върши павѣкъдѣ. Отъ една страна, шени експлоататори натрупватъ милиони, отъ друга — безимотнитѣ хора ставатъ по-много, работническата класа расте. Туй е главното съдържание на днешната капиталистическа наредба.

IV

Днесъ сиромаситѣ работници завнеятъ напълно отъ капиталиститѣ. Тѣ ужъ съ „свободни“ хора, ала може ли да има свобода безъ хлѣбъ? Продаватъ тѣ работната си сила, като единичка стока, които притѣжаватъ, и тѣи като нѣматъ никакви срдѣства да живѣятъ, тѣ съ длѣжни да се съгласятъ на условията, които имъ диктува капиталиста. А капиталистѣ ги прижи само за своя интересъ и

може безнаказано да прави каквото си ще, защото само отъ него днеска зависи живота или глада на безимотнии народъ. Неговия интересъ му казва да дава колкото се може по-малко; той купува труда на работника, мжн се да немучи най-много, а плаща най-малко на работника; платата на работника едвамъ му слига да живѣе, по неиповече. Капиталистѣтъ плаща на работника само толкова, колкото да поддържа само работната си сила, та да може да му работи и за напредъ. Той му дава едно пърче хлѣбъ, сѣщо тѣи, както мажи машината съ масло. за да му върше работата. А прави го тѣи за въ свой интересъ, защото, какво нѣше да прави той, ако всѣкии работници умрѣха отъ гладъ? Той трѣбна да се стареа сѣщо още, щото заплатата на работника да стигне и за нехраниването на неговитѣ дѣца, защото пъкъ не би имало кой да му работи, щомъ измрѣтъ старитѣ работници.

Такава заплатата, която да позволява на работника да живѣе и нехрани своитѣ дѣца, е неизбежна за работника и за капиталиста. Затова ти се държи на всекъдѣ. Ти пада самъ мѣст, когато неосѣтливѣтъ срдѣствата за живѣние на храната, къщитѣ, на облеклата и т. п. Подига

се заедно съ подиганieto на тии цѣни.

Капиталистѣтъ, които съ помоща на машинитѣ и по едрото производство съ сполучили да произведѣтъ по-ефено и да понизятъ цѣнитѣ на стокиитѣ, печелитъ двойно, защото не само нампратъ голѣмъ алѣшъ-веринѣ на ефенитѣ си стоки, но въ сѣщото време понижаватъ работническата заплатата, тѣи-като съ понизили срдѣствата за живѣние. Работниците нищо не печелятъ отъ намаляването на цѣнитѣ, защото завчасъ имъ пада надницата. Напримеръ, когато въ Англия дигнаха митата на хлѣба, той стана толкова много въ Англия, щото наскоро работническата заплатата се намали.

При днескашната обществена наредба никога работника не може да спечели повече отъ туй, което му е нужно да живѣе и да прехрани чедѣта си, при единъ най-скромнѣ животъ, който да ги варди да не умратъ отъ гладъ.

Надницата е толкова ниска, щото не позволява на работника да спечли малко нѣщо, та да се прехрана кога заболѣе, остарѣе или пъкъ нѣма работа. Всека минута крайната нѣмотия може да падне на работника и да го накара да иде да проси.

(сѣмдва).

(сѣхѣва)

Ловечъ Плидевъ Иизете често. Пращайте свѣ-
дення.

[illegible]

Обещанията не се изпълниха. — Тъй нареченният Български Социално-демократически Съюз е починал своята лична расправия със нашата партия. Въпреки личното уверение на в. „Другар“, който се оправдаваше въ брой 3, че хората на Съюза не са водили лична полемика с партията, въпреки лицетофрото имъ за являване въ отговоръ на резолюциитъ на българскитъ студенти социалисти въ Швейцария, поместени въ елции брой, че за напредъ нѣма да нападатъ личности, редакторитъ на в. „Другаръ“ въ слѣдующи брой доказаха тъмъ противното. Това сѣ вижда отъ поместеното въ 4 брой аптефиле, подъ заглавие „Харайийски маневри“, въ което, въмѣсто да отговарятъ на

Въ Йеписин старини пачинѣт на прои- водството бързо се замѣсти съ капитални- тическия, което се вижда отъ растящата износна търговия. Въ послѣднитѣ 10 го- дини износътъ е стапалъ единъ и половина пъти по голѣмъ. Стойността на сурови- памукъ, който се изнася за обработване, предъ 1883 г. е била 3 милиона, когато

Социалистическата партия, която зема участие въ сегашната изборителна борба, под влиянието на изборителния цензъ не можала да постави свои кандидатури нито в Щокхолмъ и Малмо. Цензътъ изисква по-възрастния всѣкий изборителъ да има годишенъ приходъ 800 кунорни (1200 л.), сума, която естествено туря раб таша вънъ отъ изборителното право. Въ тази сфера на съста-

3-
в-
строй и